ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Н. В. Гнілуша, О. М. Драч
Криворізький державний педагогічний університет

В останні десятиліття ведеться активний пошук таких методів, які б відповідали між предметному характеру екологічної освіти, вирішенню завдань, спрямованих на виховання екологічної культури школярів, як внутрішньої культури, так і зовнішньої.

«Людина та природа» сприяє розвитку систем знань школяра про деякі фізичні властивості предметів, про закономірності природних явищ, знайомитись з органічним і неорганічним світом, розвивається у дитини емоційний зв'язок з усім живим, дає можливість відчути себе частиною природи. Особливу увагу приділяють вихованню дітей у початкових формах екологічної культури, розумінні ними елементарних взаємозв'язків у природі і особливостей взаємодії людини з нею самоцінностей живого.

Наявність узагальнюючої мети, яка вирішується при проведенні учнями дослідницької роботи з екології в позакласних установах дозволяє виділити декілька її конкретних видів:

◊ засвоєння нових знань та оволодіння умінням їх самостійно набувати;

◊ закріплення знань;

◊ формування вмінь використовувати знання на практиці;

◊ формувати уміння практичного змісту;

◊ формування умінь творчого змісту;

◊ виховання відповідних рис особистості.

Можна виділити основні критерії відбору змісту робіт, які максимально сприяють формуванню екологічної культури учнів:

◊ доступність розуміння;

◊ відображення сутності об'єкту що вивчається;

◊ зв'язок змісту попередніх знань з досвідом діяльності учнів з питань вивчення та охорони природи;

◊ наявність елементів новизни;

◊ проблемність;

◊ спрямованість на розвиток інтелектуальної ціннісно-мотиваційної та діяльнісно-практичної сфери особистості.

Структура досліджених робіт з екології тісно пов'язана з змістом і визначається такими основними компонентами:

◊ актуалізація знань та корекція опорних уявлень, мотивація навчальної діяльності, визначення проблем, мети і завдання дослідження;

◊ усвідомлення змісту, формування гіпотези;
◊ виконання роботи;
◊ узагальнення та систематизація одержаних результатів;
◊ підтвердження або відхилення гіпотези;
◊ підведення підсумків;
◊ практична природоохоронна діяльність.

Незалежно від предмету, обраного педагогом або ж самими учнями для організації тієї чи іншої дослідницької роботи необхідно дотримання певних вимог: об'єктивності, логічної завершеності, доступності розуміння та ін. Це в свою чергу передбачає використання різних методів дослідження як в комплексі, так і кожного окремо:

◊ порівняльно-історичного;
◊ методу аналогії;
◊ статичного методу;
◊ визначення мети діяльності людей і груп згідно їх дій та наслідків цієї діяльності в навколишньому середовищі;
◊ визначення причин та наслідків;
◊ реконструкція цілого за частинами;
◊ метод експерименту;
◊ метод спостереження;
◊ метод конструювання;
◊ моніторинг.

Третім компонентом системи дослідницької роботи є засоби навчання. В даному випадку це не що інше. Як самостійна дослідницька робота учнів.

Самостійна дослідницька робота розглядається в педагогіці як дидактичний засіб, створена педагогічна конструкція, за допомогою якої педагог організує діяльність учнів як на заняття, так і поза його межами. Отже, передбачаючи діяльність учня та вчителя, специфічний засіб – дослідницька робота – виявляється тісно пов'язаними і іншими компонентами педагогічної системи.

Існують різні підходи щодо оцінки видів самостійної діяльності учнів. В одному випадку, самостійні роботи поділяють на самостійну і не самостійну, розуміючи під цим у першому варіанті, виконання її школярами без допомоги педагога, а у другому – при безпосередній участі і керівництві цим процесом з боку вчителя. В аналогічних дослідженнях виділяють реконструктивну, творчу та наслідувальну роботу.

Значний інтерес являє дослідження П. Підкасистого залежно від зростання ступеня самостійності учнів та зменшення допомоги з боку педагога автор класифікує самостійну творчу діяльність школярів:

1. Визначення мети і планування діяльності школярів здійснюється за допомогою педагога.

2. Тільки визначення мети здійснюється за допомогою педагога, а планування дослідницької діяльності здійснюється учнями самостійно.

3. Визначення мети і планування дослідницької роботи виконується школярами самостійно в рамках визначеного педагогом завдання.

4. Робота здійснюється учнями з власної ініціативи, тобто визначення мети, змісту, складання плану роботи та його здійснення відбувається без допомоги педагога. Вище сказані різновидності перебувають у безпосередньому взаємозв'язку з діяльністю педагога позашкільної установи, тому можна виділити відповідно чотири рівні доцільної педагогічної допомоги в організації і проведенні дослідницької роботи учнів з екології.

5. Детальне визначення завдань, джерел інформації, плану роботи та інструктаж на кожному з етапів дослідницької діяльності учнів.

6. Визначення загальних контурів завдання та джерел інформації, планування роботи, короткий інструктаж.

7. Постановка завдання, визначення джерел інформації.

8. Постановка завдань.

Але така класифікація не охоплює всіх елементів педагогічного керівництва дослідницькою роботою в позашкільних установах і школах за умови запровадження сучасних форм організації і методів проведення дослідницької роботи школярів. Все ж педагогу необхідно пам'ятати, що дослідницька робота виступає тут у двох якостях: як умова формування і як основний показник рівня екологічної культури школярів.

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС

Н. В. Гнілуша, С. О. Сергієва
Криворізький державний педагогічний університет

Проблема екологічного виховання в теорії та практиці шкільного навчання не являється новою. Особливий інтерес до цієї проблеми виник ще у 70-80 роки. За цей час була розроблена «Концепція безперервного екологічного виховання на Україні» в якій наголошується: «…перед сучасною педагогічною наукою і практикою створились нові невідкладні завдання. Необхідно забезпечити підготовку молодого покоління, яке зможе вивести Землю із стану глибокої екологічної кризи, в яку вона потрапила через незнання або ігнорування законів взаємовідношення суспільства та природи…»

Екологічне виховання – систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток у дітей екологічної культури.

Завдання екологічного виховання – сприяти накопиченню екологічних знань, виховувати любов до природи, прагнення берегти, примножувати її багатства, формувати вміння і навички діяльності у природі.